

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízдила a soudkyň JUDr. Brigity Chrástilové a JUDr. Milady Tomkové v právní věci **žalobce: Mgr. R. N.**, zastoupen JUDr. Martinem Mikyskou, advokátem, se sídlem Za Mlýnem 1562/25, Praha 4, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 7. 11. 2001, v řízení o dovolání - nyní kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2002, č. j. 2 Cao 73/2002 - 34,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. České správě sociálního zabezpečení **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 7. 11. 2001 byla žalobci podle ust. § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších změn a doplnění, uložena povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu za dobu od 1. 3. 1998 do 31. 5. 1999 v částce 105 296 Kč.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce opravný prostředek, o kterém rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 3. 2002, č. j. 27 Ca 241/2001 - 21, tak, že rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení potvrdil. V rozhodnutí žalovaná uvedla, že žalobce v uvedené době vykonával samostatně výdělečnou činnost s povinností platit zálohy

na důchodové pojištění z měsíčního vyměřovacího základu, který byl vyšší než dvojnásobek částky životního minima platného pro jednotlivce ke dni 1. ledna příslušného kalendářního roku (§ 37 odst. 1 písm. b/ zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění). S rozhodnutím žalované žalobce nesouhlasil a domáhal se jeho zrušení s odůvodněním, že mu nevznikla povinnost vyplacený starobní důchod žalované vrátit. Uvedl, že skutečnost, že v uvedeném období nesplňoval podmínku pro souběh příjmu z vlastní výdělečné činnosti se starobním důchodem, ani výši přeplatku na starobním důchodu, nelze zpochybňovat. Nesouhlasil však s tím, aby odpovědnost za vrácení přeplatku na starobním důchodu vzniklém z důvodu nesplnění podmínek souběhu starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti podle § 37 zákona č. 155/1995 Sb. byla pojmána jako odpovědnost objektivní. Městský soud v Praze po provedeném dokazování, zejména obsahem dávkového spisu žalobce vedeného žalovanou, dospěl k závěru, že žaloba žalobce není důvodná. Povinnost žalobce vrátit vyplacené částky starobního důchodu posoudil podle § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb. v souvislosti s § 37 zák. č. 155/1995 Sb. Dospěl pak k závěru, že jde o zvláštní úpravu nároku plátce důchodu na vrácení částek starobního důchodu vyplácených při výkonu výdělečné činnosti. Jde podle něj o objektivní odpovědnost příjemce dávky starobního důchodu bez ohledu na zavinění, tedy bez ohledu na to, z jakéhokoliv důvodu byla dávka vyplacena neprávem, bez ohledu na splnění oznamovací povinnosti poživatele důvodu, případně organizace vykonávající úkony při provádění důchodového pojištění, v tomto případě Pražské správy sociálního zabezpečení. Jde o odpovědnost za výsledek a týká se případu souběhu starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti a k námitkám žalobce, že celou záležitost nezavinil a nezpůsobil, že jednal v dobré víře v řádné plnění úkolů organizace zabezpečující úkoly jeho důchodového pojištění nebylo možné přihlídnout.

Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 3. 2002, č. j. 27 Ca 241/2001 - 21, podal žalobce odvolání, o kterém rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 9. 2002, č. j. 2 Cao 73/2002 - 34, tak, že odvolání neshledal důvodným a rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Podáním ze dne 30. 12. 2002, které bylo osobně doručeno Městskému soudu v Praze téhož dne, pak žalobce ve smyslu řádného poučení proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2002, č. j. 2 Cao 73/2002 - 34, podal dovolání.

Městský soud v Praze předložil věc dle ust. § 129 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o kasační stížnosti ve smyslu platné právní úpravy v souvislosti s přijetím citovaného zákona č. 150/2002 Sb.

V kasační stížnosti žalobce uplatnil důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., které podrobně rozvedl s tím, že jako osobě samostatně výdělečně činné plnila vůči němu úkoly při provádění důchodového pojištění v souladu s § 36 písm. e) zákona č. 582/1991 Sb. Pražská správa sociálního zabezpečení Praha 1 a tato prokazatelně a jednoznačně pochybila při plnění svých povinností a výhradně jejím objektivním zaviněním mu byl důchod vyplácen a tak došlo k přeplatku. Sám důchod pobíral v dobré víře a plnil veškeré povinnosti související s důchodovým řízením. Žalobce je přesvědčen, že není dána jeho objektivní odpovědnost za způsobený přeplatek a o tom, že tato objektivní odpovědnost je výhradně na straně žalované.

Ze shora uvedených důvodů stěžovatel navrhuje zrušení rozsudku Vrchního soudu v Praze i rozsudku Městského soudu v Praze a vrácení věci k novému projednání

a rozhodnutí. Dále žádá o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti vzhledem k tomu, že případný výkon rozhodnutí ČSSZ by stěžovatele jako starobního důchodce přivedl do tísnivé hmotné a sociální situace, a tak by mu přivodil obtížnou životní situaci.

Stěžovatel rovněž navrhuje Nejvyššímu správnímu soudu, aby zvážil ústavně konformní výklad ust. § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb. v případě navrhovatele ve všech namítaných souvislostech a aby se přiklonil k právnímu názoru, na bázi aplikace a interpretace platného rozhodného znění zákona č. 582/1991 Sb., že při souběhu objektivní odpovědnosti příjemce starobního důchodu za přeplatek na starobním důchodu s odpovědností ČSSZ za vznik přeplatku na starobním důchodu v důsledku vydání vadného správního rozhodnutí o přiznání starobního důchodu na základě zaviněného právního omylu správního úřadu, nikoliv objektivní odpovědnosti příjemce starobního důchodu. Pakliže Nejvyšší správní soud neshledá takový výklad ústavně konformním a tedy ještě i možným na bázi „běžného zákona“ č. 582/1991 Sb., pak navrhuje, aby Nejvyšší správní soud podal podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR podnět Ústavnímu soudu ke zrušení ústavního pořádku odporujícímu ust. § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb. Neústavnost tohoto ustanovení spatřuje v tom, že řeší v oblasti sociálního zákonodárství odpovědnost příjemce sociální dávky vůči správnímu úřadu jinak než na principech odpovědnosti za zavinění nebo za protiprávní jednání; umožňuje na úkor příjemce sociální dávky přenášet ze správního úřadu odpovědnost za vydávání věcně i právně nikoliv bezvadných správních rozhodnutí na příjemce dávky; v oblasti veřejnoprávních vztahů v sociální oblasti se toto ustanovení koncepčně nedůvodně odchyluje od obecné úpravy odpovědnosti příjemce sociální dávky vůči správnímu úřadu, jinak založené na principu zavinění nebo protiprávnosti (srov. též ust. § 48 odst. 2 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, v platném znění, rovněž založené na odpovědnosti za zavinění nebo protiprávní jednání).

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 o. s. ř.). Stěžovatel (tehdy dovolatel) je zastoupen advokátem.

Nejvyšší správní soud napadené soudní rozhodnutí přezkoumal v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že stěžovatel uplatnil stížnostní důvody podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné posouzení právní otázky spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní předpis, popř. je sice aplikován správný právní předpis, ale tento je nesprávně vyložen.

Nejvyšší správní soud vychází především z toho, že žalobcem nebyly zpochybněny skutkové okolnosti, z nichž Městský soud v Praze ve svém rozsudku vycházel. Podstatou kasační stížnosti je, zda odpovědnost žalobce za přeplatek na starobním důchodu za dobu od 1. 3. 1998 do 31. 5. 1999 ve výši 105 296 Kč je objektivní či nikoliv. Jak žalovaná, jako správní orgán, v rozhodnutí ze dne 7. 11. 2001, tak i Vrchní soud v Praze v napadeném rozsudku vycházejí z objektivní odpovědnosti žalobce vyplývající z ust. § 118a odst. 2 zák. č.

582/1991 Sb. a § 37 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění do 31. 12. 2003. Žalobci byl starobní důchod přiznán podle ust. § 29 zákona č. 155/1995 Sb. rozhodnutím ČSSZ ze dne 25. 11. 1998 zpětně od 1. 3. 1998 ve výši 7112 Kč měsíčně, a to na základě žádosti sepsané dne 8. 7. 1998 na Pražské správě sociálního zabezpečení Praha 1. V žádosti je uvedeno, že po přiznání důchodu bude navrhovatel vykonávat činnost osoby samostatně výdělečně činné s povinností platit zálohy ve výši 2176 Kč. Žalobce v žádosti uvedl, že žádá, aby mu byl důchod přiznán od 1. 3. 1998, nárok na starobní důchod mu vznikl ke dni 24. 2. 1998. Žalovaná starobní důchod žalobci od uvedeného dne přiznala. Podle ust. § 37 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. ve znění platném ke dni 1. 7. 1998 výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle ust. § 29 tohoto zákona, nenáleží v období dvou let po vzniku nároku na tento důchod, pokud poživatel starobního důchodu vykonává samostatně výdělečnou činnost, a to v těch kalendářních měsících, ve kterých je povinen platit zálohy na pojistném z měsíčního vyměřovacího základu, který je vyšší než dvojnásobek částky životního minima platné pro jednotlivce, který je poživatelem starobního důchodu, ke dni 1. ledna příslušného kalendářního roku. Odpovědnost příjemců dávek důchodového pojištění a organizací upravuje zákon č. 582/1991 Sb. Ten v § 118a odst. 2 stanoví, že byl-li občanu vyplácen starobní důchod a nebyly při tom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu, má plátce důchodu vůči tomuto občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely. Toto ustanovení v souvislosti s ust. § 37 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění do 31. 12. 2003 zakládá objektivní odpovědnost příjemce dávky starobního důchodu, jemuž byl vyplácen a pro něž nebyly splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu vrátit ty vyplacené částky starobního důchodu, které nenáležely. Vznik povinnosti k úhradě přeplatku je zde tedy spojen s hmotněprávní úpravou. Záměrem hmotněprávní úpravy bylo zabránit souběhu výplat starobního důchodu a příjmu z výdělečné činnosti bez ohledu na subjektivní stránku věci a tedy bez ohledu na zavinění. Odpovědnost je proto v těchto případech konstruována jako odpovědnost objektivní. Procesní norma (§ 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb.) nezná ani žádné liberační důvody, které by mohly být případnou příčinou zproštění této objektivní právní odpovědnosti. Změnou § 37 zákona č. 155/1995 Sb. zákonem č. 425/2003 Sb. účinnou od 1. 1. 2004 nedošlo ke změně posouzení odpovědnosti žalobce za přeplatek na starobním důchodu vzhledem k přechodným ustanovením k části první zákona č. 425/2003 Sb., protože podle jejich bodu 2. o nárocích na důchody, které vznikly před 1. 1. 2004 a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o přiznání, odnětí nebo změně výše těchto důchodu za dobu před 1. 1. 2004, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, se rozhodne podle předpisů účinných před tímto dnem. Protože zákon č. 582/1991 Sb. v ust. 118a odst. 2 obsahuje speciální úpravu odpovědnosti za přeplatek na starobním důchodu ve spojení s § 37 zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění do 31. 12. 2003, je v daném případě nutno postupovat podle tohoto ustanovení, nikoliv podle ust. § 118b, případně § 118c zákona č. 582/1991 Sb. (ke stejnému závěru dospěl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 30. 1. 2004, č. j. 5 Ads 16/2003 - 40). Použití těchto ustanovení by navíc bylo možné jen v těch případech, kde je odpovědnost za zavinění, nikoliv tam, kde je odpovědnost objektivní.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se Vrchní soud v Praze napadeným rozsudkem nedopustil nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky v předcházejícím řízení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud neshledal neústavnost § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb. a řízení nepřerušil z důvodu předložení návrhu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy Ústavnímu soudu (§ 48 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.).

Za této procesní situace, kdy Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti rozhodl, se z důvodu nadbytečnosti již samostatně nezabýval návrhem na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. Stěžovatel, který nebyl v řízení úspěšný, nemá právo na náhradu nákladů řízení a právo České správy sociální zabezpečení na náhradu nákladů řízení je v posuzované věci ze zákona vyloučeno.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. ledna 2005

JUDr. Bohuslav Hnízdl
předseda senátu